

Ramadan mubarek

دانه نیاسینا گرنگترین

حوکمیں روزگرتش

العبد الفقیر الی اللہ

عبدالحمید محمد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين

روژيگرتن د هه يفا ره مه زانې دا ستوينه که ژ ستوينې ئيسلامې، و
داکو موسلمان ئيسلاما خو تمام بکهت دقيت قې
ستوينې (روژيگرتنې) بجهبينيت، و نهو نه شيت بجهبينيت ئيلا
ب زانينا قان نه حکامان نه بيت ده رباره ي روژيگرتنې د ره مه زانې
دا

پيناسا روژيې (تعريف الصوم)

روژيگرتن ژلايې زمانې فه: روژې خو ديرئوخستنه ژ تشته كي (خو
ديرگرتنه)، نه قجا چ خوارن بيت يان فه خارن بيت يان ئاخفتن
بيت يان هه ر تشته كي دي بيت،

فَأَمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ
أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ۝٢٦ ﴿٢٦﴾ مريم

وئەگەر تە مرۆڤەك دیت ووی پساراقی مەسەلئێ ژ تە کر تو
بیژئ: هندی ئەزم من ل سەر خوۆ واجب کریه کو خوۆ بی دەنگ
بکەم، قیجا ئەقروۆ ئەز د گەل چو مرۆقان ناخقم. وخوۆ بی
دەنگرن د شریعەتی وان دا عیبادەت بوو، بەلئ ئەو چەندە د
شریعیەتی موحەممەدی دا -سلاف لی بن- نینه.

دقیژیدا ئاماژە پیکریه ب واتایا: خودویرئێخستن ژ ئاخفتنی (لسان
العرب لابن المنظور)

ب روژیبوون لدیف شەریعەتی ئیسلاما مەزن:
خودویرگرتنە ژ وان تشتین کو روژی پی دشکیت (وہ کی خارن و
قەخارن و جوتبوون)، ژ سەحەری (سپیدی) هەتا
روژئاقابوونی، دگەل ئینیەتی.

حوکمی روژیگرتنی (حکم الصوم)

روژیگرتن د هەیفارە مەزانئێ دا ئیکە ژ ستوینئێ ئیسلاما مەزن و
واجبە (فرض) ل سەر هەر موسلمانەکی، لدیف دەقی قورئانی و
سوننەتی و ئیجماعا ئومەتی.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾ البقرة

گهلی ئهویڻ باوهری ب خودی وپیغه مبهری وی ئینای وکار ب شریعتی وی کری، خودی رۆژی ل سهر ههوه فهر کریه کانئ چاوا ل سهر ملله تین بهری ههوه فهر کربوو؛ دا بهلکی هویڻ ته قوایا خودایی خو بکهن، و ب گوهداری وپه رستنا وی ب تنی هویڻ په رژانه کی بکهنه د ناقبه را خو وگونه هان دا.

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ (١٨٥ بقرة)

هه یقا ره مه زانی یا کو خودی د شهقا وی یا ب بها دا دهست ب ئینانه خوارا قورئانی کری؛ دا بو مروقان بته ری نیشاندهر، ونیشانین ئاشکه را ل سهر هیدایه تا خودی وژی کجودا کرنا د ناقبه را راستیی ونه راستیی تیدا هه نه. قیجا هه چیی ژ هه وه گه هشته قی هه یقی وئو وی ساخلم وئاکنجی بت بلا ئه و ل رۆژین وی یی ب رۆژی بت

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [بُنِي
 الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ
 اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ] متفق
 عليه

رامان : ((ئيسلام يا هاتيه ئاڦاكرن ل سهر پينچ ستوينا
 شهده دان ئانكو گوتنا {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ} ، و
 كرنا نقيزي ، و دانا زه كاتي ، و چونا چه جي ، و روژي گرتنا
 هه يفا ره مه زاني)) .

و ئومت ئيكدهنگه لسهر وي چه ندي كو روژييين ره مه زاني بو
 ههر موسلمانه كي واجب (فه رزن) و ههر كه سه كي ئينكارا
 فه رزبوونا وي بكهت كافره . (مراتب الإجماع، لابن حزم الظاهري)

مه رجين واجبونا روژيي (شروط وجوب الصوم)

روژي لسهر نينن ئيلا نه گهر:

۱- موسلمان بيت: چونكي لسهر كافري نينن

۲- عاقل بيت: چونكي لسهر كه سين دين نينه

۳-بالغ (پيگه هشتي): چونكي لسهر كورك يان كچكا نه بالغ نينه، به لي مستحب (ريكپيدايه) وهك راهينان پيكرن هه تا دگه هيته ژيي بالغ بوني و پاشي ب نه جامداني رابيت.

۴-ئو كهسي ساخلم بيت: بو كهسي نه ساخ نينه ب روژي بيت يان ژي ئو كهسي شيفائا وي گيروببيت يان پاشبكه فیت

۵-ئو كهسي ئاكنجي: چونكي روژي لسهر كهسي مسافر نينه و دروسته بو وي ئو بگريت ئه گهر زه حمه تي تيڊا نه بينيت.

۶-كهسي شيان هه بن: ئانكو بو وان روژي نينه ييت شيانا گرتني نه بن، وه كي كه سه كي دانعه مر و ب ناقسالقه چوي، و بو وي نه ساخي يي هيڤيا ساخبووني نه بيت، و ئو ژنكا بدووگيان يان ده يكا شيرده ر ئه گهر روژي زياني ل وي و زاروكي وي بكه ت.

ستوينين روژيي (أركان الصوم)

۱- ئينيه ت: جهي وي دله، و به سي ته يه تو ل روژا ئيكي يا ره مه زاني ئينيه تي بو هه مي ره مه زاني بيني، و جه گرتنا روژيي ژي دي ب ئاماده كرتي بيت بو روژيي (ئانكو لده مي ئاماده كاريان دكه ي ئو جيگير كرنا ئينه تي يه د دلي دا)، و پاشيڤي بخو و لديف بانگي هه ره يي سپيڊي داكو خو دويربكه ي ژ خارني و قه خارني لده مي بانگداني.

۲-دویرکهفتن ژ وان تستان ییت روژیی دشکینن: و ئهوژی خارن و قهخارن و جوتبونه (ئانکو گرتنا شهوه تا زکی و عهوره تانه).

۳-دهمی روژیی: دهمی روژیی ژ دهرکهفتنا فجری (دهرکهفتنا سپیده یا راسته قینه) یه هه تا ئاقابوونا روژی.

قهدری روژیی (فضل الصوم)

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: « مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » متفقٌ عليه.

و ژ ئه بی هورهیره (خودی ژی رازی بیت) گوٲ: پیغه مبهری (ﷺ) گوٲ: ههرکهسی ژ باوهری و ب هیقیا خیری ره مه زانی بگریت گونه هیٲ وی ییت بوړین هاتنه ژیرن.

ئه گهر د هه یقا رمضانئ دا ب روژی بوی ب (باوهری) کو روژی واجب ه که ژلایئ خودایئ مهزن قه کو دقیت ئه نجام بدهی- و ب روژی بوی نه ژبه رکو دا کیشا له شی خو بینیه خار، یان ب مه ره ما

عیلاجی و چاره‌سهری، یان هر تشته‌کی دی ژقان تشتا، نهو ته
مه‌رجی ئیکی یی حه‌دیشی (فه‌رموودی) بجه‌ ئینا.

ئه‌گه‌ر ب روژی بوی ل ره‌مه‌زانی (و ته ب خیر حساب کر) جزا یی
لده‌ف خودایی مه‌زن و ژبه‌ر خودایی مه‌زن ته‌گرت ، و ره‌مه‌زانی
ب روژی نه‌بوی ژبه‌ر ریاء (ریمه‌تی) و ناف وده‌نگا، نهو ته مه‌رجی
دووئ ژی ژ حه‌دیشی (فه‌رموودی) بجه‌ ئینا.

پشتی فی مزگینی ژ پیغه‌مبه‌ری سلاف لیبن (ب ژیچوونا هه‌می
گونه‌هین ته ژ گونه‌هین بچیک) ان شاء لله

حیکمه‌ت ژ روژی‌گرتنی (الحکمة من الصوم)

روژیی مفایی گه‌له‌ک مه‌زن یین هه‌ین، پرپه‌وی وی ل سه‌ر وی
حیکمه‌تی دزقریت یا خودی ژبه‌ر وی روژی‌گرتن شه‌رع کری نهو
ژی ته‌قوایه ، یا کو دهیته گوهداریکرن ب کرنا وی تشتی یی
خودی فه‌رمان پی ل مه‌ کری و راه‌ستان ژ وی تشتی نه‌م ژی
داینه پاش ، سبحانه‌ تعالی دبیزیت (:يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ
عَلَيْكُمْ الصَّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ) . {البقرة ۱۸۳}

ئانكو: گهلى ئهوين باوهرى ب خودى وپيغه مبهري وي ئيناي و كار
ب شريعه تى وي كرى، خودى روژى ل سهر ههوه نقيسيه كانى
چاوا ل سهر ملله تين بهرى ههوه نقيسى بوو؛ دا بهلكى هوين
تهقوا خودايى خو بكن، و -ب گوهدارى وپهرستنا وي ب تنى-
پهژانه كى بكنه د ناقبه را خو وگونه هان دا.

و (لعل) واته بهلكى ژ بو ئه گهريى يه، ژ بهر هندى دا كو هوين
تهقواى خودى (الله) ي بكن، ئه قجا هوين ئه و كارى خودى
حرام كرى خو ژى دوير بكن و نه كهن، و وي كارى بكن يى
خودى فرمان پى كرى .

حوكمى روژينه گرى (حكيم تارك الصوم):

ههر كهسى روژى د رهمه زانيدا ژ بهر ئه گه ره كى نه گرت چول
سهر وي نينه ،وه كى وي يى روژى هيلاي و نه گرتى ژ بهر
نه ساخيه كى يان گه شته كى يان ههر ئه گه ره ك دى .

بهلى يى روژيا رهمه زانى هيلاي و نه گرت نه ژ بهر ئه گه ره كى
شهرعى دى بهرى خوه دهينه بارى وي (حالى وي)، ئه گه ر هيلانا
وي بو روژيى ژ ته مبهلى يان حهزا (شه هوهت) خوارنى

يان ڦه خوارني يان ڙي چوونا نڦيني يان تشته ڪي هوسا بيت و
 ٽه و دانپيداني ب واجب بوونا روڙيا رهمه زاني و ستوينا وي د
 ئيسلاميدا دڪت، ٽه ڦه گونه هباره گونه هه ڪا مهن، ٽه ڦجار ٽه گهر
 روڙيخوارنا خوه كومر دگهل روڙيخوارنا ل بهرچاڦين خه لڪي
 ،ٽه ڦه فاسقه و مجاهره (گونه هـ پيشچاڦڪهر) ب گونه ها خوه.
 حافظ زههه بي دبيڙيت "و ل دهڦ باوهر داران رازيوونه : ڪو ههر
 ڪه سه ڪي روڙيا رهمه زاني هيلا بي نه ساخي و بي ٽه گهر - واته بي
 ٽه گهر وي تشتي دروست دڪت - ٽه ڦه خرابتره ڙ زيناڪهري و
 ٽالووده بووي مه يي" (الڪبائر).

به لي ههر ڪه سي باوهر ي ب واجب بوونا روڙي نه ئينا - ههروه ڪي
 گوتي : د ئيسلاميدا روڙيگرتنا رهمه زاني نينه - ٽه ڦه ڪافره ب
 ئيجماعا (ڪومبوونا فقهزانا)، ڙ بهر ڪو واجب بوونا روڙيگرتنا رهمه زاني
 ڙ وان تشتانه يين ڪو ب فهر ڙ ديني دهينه زانين ، و ٽه و
 ستوينه ڪه ئيسلام ل سهر هاتيه ٽاڦاڪرن، و ههر ڪه سه ڪي پي بي
 باوهر بوو و روڙيخوارنا خو هلالڪر ٽه ڦه ڦي ٽه سله ڪي
 ديني هه لوه شاندي.

سزایی وی کهسی روژیی دشکینت بیی ههبوونا (دهستیره کا) عوزره کئی شهرعی (عقوبة المفطر من غیر عذر):

و سزا: لقییره مه بهست ژئی سزایی دنیایی یه بو وی کهسی روژیی بخوت ل هه یقا ره مه زانی بیی هه بوونا دهستیردانه کا شهرعی: قی سزای گه له ک چهق هه نه لدیف حو کمی روژیی .. ژوان: بو وی کهسی روژیگرتنا ره مه زانی هیلائی و فه رز کرنا وی ئینکار نه کری ،ئه قی هه نی دی هیته سزادان و پهروه دره کرن ب قوتانی (ب لیڈانا جهلدا)

یان ب زیندان کرنی و قه دهغه کرنا خوارنی و قه خارنی لوی ماوهیی (دهمی) ب روژ ل ره مه زانی (دماوی روژی دا) یان لدیف دیتنا ئیمامی بو سزایه کئی ژههژی ..

- و هه ر کهسه کئی روژیگرتن هیلا دگه ل جهلال کرنا وی بو وی هیلانی ئه قه سزایی وی کوشتنه ..

شیخی ئیسلامی (ابن التیمیة) دبیژت: ئه گه ر کهسه ک روژیا خو بخوت د ره مه زانی دا و بخو جهلال کهت و بیژیت جهلاله ئه ز روژیی بخوم و وی دزانی بهری هنگی کو خودایی مه زن یا گوتی جهرامه تو تیدا بخوی ئه قه واجبه بهیته کوشتن چونکی ئه وی

تشته کئی (حہرام) بخو (حہلال) کر، و ئہ گہر روژی خار ویئ
فاسقہ تیڈا (ئانکو حہلال نہ کریہ بخو) ئہ قہ دی ئیمامی شہرعی
وی عقوبہ کہت لیدیف یا ئہو دبینیت، (مجموع الفتاوی)

سونہ تین روژیگرتنی (من مستحبات الصوم):

سونہ تین روژیگرتنی گہلہ لن، گرنگترین ژوان:

۱. خوارنا پاشیقی، ویا باشترہ بہیتہ گیرو کرن بو دەمی
دەر کہفتنا بہری سپیدی (فہجرئ)
۲. دوعا کرن ل دەمی مروف یی ب روژی و لدەمی فتاری
(فتارہ کرنی)،
۳. لەز کرن ل خارنا فتاری پشتی ئاقابوونا روژی .
۴. فتارہ کرن ب (رطہ با)، ہہ کہ نہ بوون ب (قہسپا)، و ہہ کہ
ئہوژی نہ بوون ب ئاقی ..
۵. چیکرنا خوارنا روژیگرا (دانا خوارنی)
۶. زیڈہ کرنا نہ و افلا (سونہ تا) وہ کی کرنا نقیژین شہقی ب
کرنا تہراو یحا.. و تہہ جدا و خاندنا قورئانی و دانا سہدہقا ،
و پیگیری کرن دچوونا مزگہفتی دا..)
۷. پیگیری کرن ب نقیژین بکومہل (ب جہ ماعہ ت) ل مزگہفتی
و گہلہ کین دی ژ جورین پەرستنی....

تشتی مه ککروه د روژیی دا (مکروهات الصوم):

مه ککروه ټه و شوله یی خودان خیردبیت لسه نه کرنا وی (ب نیه تا باشیی) او نائیته عهزاب دان لسه کرنا وی.

زیده رووی کرنا دوان کاراندا یین ریپیدایی وه کی زیده گافی دکرنا غه رغه را دهقی (لدهمی گرتنا دهستنقیژیی دا)

و کرنا ئافی د دفنی دا بو مه رهما پاقریی (لدهمی گرتنا دهستنقیژیی دا).

۱- هیلان یان پشتگوهاقیی تننا ستوینین روژیی وه کی (له زکرنا خارنا پاشیقیی دا و گیروکرنا فتاریی) *مه رهم ژ له زکرنا د خارنا پاشیقیی دا ټه وه لدهمه کی زی بخوت نه کو مه رهم ژی بله ز بخوت.

۲- ئاخفتنا زیده بیی بیرئینانا (زکریی خودی) و ئاخفتنا نه پیدقی و بوراندنا شهقی ب یاری و تشتی بیی مفاقه..

ئەو تىشتىت حەرامە مروف بکەت لى روژى پى ناکەفیت

رەوشتى بەحسکرنا بخرابى و ھاقتىنا خەلکى، وەكى
چاقپىنەرابوون (حەسیدى) و کەربى و درەوى و گوتنىن نەجوان
و نە دجھى خودا و بەرىخودانا حەرامىي، ژبلى قان و چەندىن
کریارین دى یین مەککروھ بو روژىي.

ئەو تىشتى روژىيا روژىگىرى پى ناشکىت (موباح) (مباحات الصوم)

موباح: ئەو شولە کرنا وى ب ئىنیەتا باشىي باشى دى بو ھىتە
نقىسین و ب ئىنیەتا خرابىي خرابى دى بو ھىتە نقىسین.

۱- گىرو کرنا سەرشىشتنا جەنابەتى و سەرشىشتنا ژنکا بى
نقىژىي دا حەتا پشتى سپىدى (ئەگەر بەرى ھنگى يا پاقر بوى
يان ب جەنابەت کەفتى و سەرى خو نەشىشتى ھەتا پشتى
سپىدى روژىيا وى/وئى دروستە، بەلى ناچىبىت ئەو بەھىللىت ھەتا
نقىژا سپىدى بچىت)

۲- داعىرانا تفى و توزا رىکى و ھەر تىشتى وەكى وان بى دەستى

۳- تامکرنا خارنی لدهمی پیدقی (وه کی چیکرنا خارنی یانژی کرینا وی یانژی لدهمی خارنی ددهنه زاروکی الی ناچیبیت داخلی مهعیدهی بیت.

۴- بیهن کرنا بیهنان ((بیهنین خوش یانژی بیهنین خوارنی))

۵- سهرشیشن بو پاقری یان هر تشته کی وه کی وانا

۶- دهرمان برن (وه کی دهرمانین نه گههنه مهعیدهی و گهریی) -
ئهو دهرمانین نه گههنه گهریی وه کی دهرزیی یین ((نه دهرزیین خوارنی بن کو جهی خوارن و قه خارنی بگرن)) لسهر ماسولکا یانژی دهماران

ئهو تشتی روژیا روژیگری دشکینیت (مبطلات الصوم)

۱- شکاندنا شهرته ک ژ شهرتین روژیا درست ،بونموونه یی
موسلمان ژ ئیسلامی بدهردکهفیت ، و یی درست دهمی دین
دبیت ، و بی نقیژیا ژنان

۲- شکاندنا ستوینه ک ژ ستوینین روژیی ، وه کی یی دخوت و
قه دخوت ((ئه گهر خار و قه خار لدهمی ژبیرکرنی دا روژیا وی
ناشکیت)) ، و جوتبوون و ئینانا خار ئاقا شههوه تی ب دهستی
((به لی لدهمی ئیحتلامی (دیتنا خهونا) بی دهستی روژی پی
ناشکیت))

۳- (دلرابوون) قهرژینا ب دهستی ((بهلی ئەگەر بی دهستی بوو چ
لسەر نینه))

۴- ده ریخستنا خوینی بریكا حوجامی : ب گوتنا وی سلاقییت
خودی لسەر بن : یی حوجامه دانای و یی مه حجوم روژیا وان
هاته شکاندن ((صحیح، رواه أبو داود و غیره) ئەوی حوجامه چیکی
چونکی خوینا مه حجومی دمیژیت و دبیت خوین بچیته د گهریا
وی دا ، بهلی ئەگەر ب ریكا مه کینین نوی یین ژیک جودا
خوینی بینته دەر روژیا وی ناشکییت.

و هەر وهسا قهوله کی دی ههیه کو

ئهنه سی خودی ژئی رازیبیت گوت: تشته کی مه کروه بو
لدهستیکی ئیک حیجامی چیکهت، ژبه ر جه عفه ری کوری ئەبو
تالی خودی ژئی رازیبیت حیجام چیکر و یی ب روژی بوو،
پیغه مبه ری-سلاف لی بن- دبه ر را بوری گوت: (روژیا هه ردوو کا
کهت)، پاش پیغه مبه ری-سلاف لی بن- روخسه ت دا بو مروقی
ب روژی حیجامی چیکهت، و ئهنه سی حیجام چیدکر و ئەو یی

ب روژی بوو (أخرجه الدارقطني ۱۸۲/۲ و قال: کلهم ثقات و لا أعلم له علة.) اه.

ئه قه ده ليله کو حیجامه روژی پی ناکه قییت.

و ئەقه مه زهه بی جمهوری زاناییه، و ئەقه یا درسته.

والله اعلم وأعلى

وختاماً

اللهم صل على سيدنا محمد و نبينا المجاهد صلاة تنجيننا بها من جميع الأهوال والآفات، وتقضي بها جميع الحاجات، وتطهرنا بها من جميع السيئات، وترفعنا بها عندك أعلى الدرجات، وتبلغنا بها أقصى الغايات من جميع الخيرات في الحياة وبعد الممات، وعلى آله وصحبه وسلم تسليماً كثيراً.

والحمد لله رب العالمين